

TÉMA Č. 6: UMELÁ PIESEŇ V 19. STOROČÍ

Úvod do obdobia

- 19. storočie označujeme ako obdobie **romantizmu**.
- Vzniká na prelome 18. a 19. storočia pod vplyvom spoločenských udalostí (priemyselná revolúcia, buržoázne revolúcie, sklamanie z nenaplnenia ideálov).

Myšlienkové prúdy a inšpirácia

- **Idealizmus:** Hegel, Schopenhauer, Nietzsche.
- **Materializmus:** Darwin, Marx, Kant.
- **Literárny vplyv:** Hnutie *Sturm und Drang* (Goethe, Schiller) – dôraz na cit a fantáziu.
- **Inšpiračné zdroje:**
 1. Príroda
 2. Vidiecky ľud
 3. História

Romantizmus v hudbe

- Farebná inštrumentácia a rozširovanie obsadenia orchestra.
- Dlhé spevné témy.
- Kríza tradičných foriem (sonátová cyklická forma – SCF).
- Nepravidelné metrum a rozšírená piesňová forma.
- Obľúba opery – postupne smeruje k tzv. *Gesamtkunstwerk* (súborné umelecké dielo).
- **Rozdelenie inštrumentálnej hudby:**
 1. **Neprogramový prúd:**
 - Raný romantizmus
 - Brahmsovský prúd
 2. **Programový prúd:**
 - Novoromantizmus
 - Tristanovská generácia

Umelá pieseň (Vokálna oblasť)

Komorné dielo určené pre spev so sprievodom klavíra. Od konca 19. storočia môže klavír nahradiť symfonický orchester.

- **Texty:** Prevažne zhudobnené lyrické a baladické texty (J. W. Goethe, F. Schiller, H. Heine).
- **Rozdelenie podľa námetu:**
 - Svetská

- Cirkevná
- **Rozdelenie podľa formy:**
 - **Strofická:** Každá sloha má rovnakú melódiu, mení sa len text. Autor môže využiť aj refrén.
 - **Prekomponovaná:** Melódia aj text sa menia v priebehu celej piesne.

Autori umelej piesne

Franz Schubert

- Skladateľ raného romantizmu, nazývaný aj „**Kráľ piesní**“.
- Autor viac ako 600 piesní.
- **Najznámejšia tvorba:**
 - **Piesňové cykly:** *Zimná cesta* (duotónny charakter), *Krásna mlynárka*, *Labutia pieseň*.
 - **Jednotlivé piesne:** *Margarétka pri kolovrátku*, *Pstruh*, *Ave Maria*, *Kráľ duchov*, *Smrť a dievča*.

Robert Schumann

- Predstaviteľ romantizmu.
- Oproti Schubertovi tvoril viac **prekomponovaných piesní** náročnejšieho charakteru.
- Klavírny part je prepracovanejší a má dôležitejšiu úlohu.
- **Piesňové cykly:** *Láska a život ženy*, *Básnikova láska*, *Album piesní pre mládež*, *Kruh piesní*.

Gustav Mahler

- Vnáša do svojej symfonickej tvorby jednoduchú pieseň, čím vzniká tzv. **Liedsymfónia**.
- **Piesňová tvorba:** *Chlapcov zázračný roh*, *Piesne o mŕtvych deťoch*, *Pieseň potulného tovariša*, *Pieseň o zemi*.

Richard Strauss

- Doménou jeho tvorby bol symfonický orchester, ktorý využíva aj pri umelej piesni.
- Piesňová tvorba prestupuje celý jeho život (od komornej piesne až po pieseň s orchestrom).
- Jeho *Štyri posledné piesne* sú napísané pre soprán a orchester.

Umelá pieseň v iných národných kultúrach

Česká hudba

- **Antonín Dvořák:** *Biblické piesne* – cyklus 10 piesní, reakcia na ťažké životné udalosti.

Ruská národná hudba

- Vychádza z ruskej ľudovej piesne, využíva nápevovosť a rytmické prvky.
- **Modest Petrovič Musorgskij:** Jedinečné piesne kombinujúce humor, tragiku, lásku a satiru. Texty nie sú vždy básnické.

- **Zbierky:** *Detská izbička*, *Bez slnka*, *Piesne a tance smrti* (obsahuje ironické piesne).
- **Piotr Il'jič Čajkovskij:** Autor romancií.